

MORDERZ (78) *sb m*

o jasne, e pochylone.

sg N mordérz (22). *♦ G mordérza* (3). *♦ D mordérzowi* (3). *♦ A mordérza* (9). *♦ I mordérz(e)m* (8). *♦ V mordérzu* (1). *♦ pl N mordérze* (6). *♦ G mordérzów* (5); *-ów* (1), *-(o)w* (4). *♦ D morderz(o)m* (4). *♦ A mordérze* (13). *♦ L mordérzmi* (3). *♦ L morderzách* (1).

Sł stp notuje, Cn s.v. morderca, Linde XVI – XVII w.

Ten, który zabija w okrutny sposób; homicida Vulg, PolAnt, Modrz, Calep; latro, sicarius Mącz, Calep; interfector Modrz, Calep; plenus sanguinis Vulg, PolAnt; carnifex, plagiarius, spoliator Mącz; necator, homo sanguinum Vulg; effractor, vir sanguinolentus PolAnt; cruciator, plagosus, tortor Cn (78) : Kleopátrá Krolowa wnet morderze one/ Poślálá mu do Rzymu/ iáko obwinione. *RejZwierz* 27v; *BibRadz Ps* 25/9; morderstwá tež *non exilio*, iáko v Rzymiánow było / *ále fundo turris*, do roku y do íseści niedziel íełt íkarano/ s kąd by żaden morderz niewyízedł/ by w Polízcze Práwo Práwem było. *OrzRozm L*; *Ex illorum nefaria coede unus restat*, Z onych niecnotliwych morderzów yeden yelzche zołtawa. *Mącz* 419d, 28d, 375a; *RejAp* 81v; *WujJud* 217v; Zywność niedoítáteczna íełt żywot vbogich/ á kto íey zbawia kogo/ íełt morderzem [*homo sanguinum*], *BudBib Eccli* 34/23; Wiele íełt ínfzych íwiádectw w písmie íwiétem o karániu morderzow [*de poenis homicidarum*]. *ModrzBaz* 79, 79v, 144; *CzechEp* 27 *marg*, 41 *marg*; Szoftey Iezus godziny/ ná krzyż íełt rozbity/ Miedzy łotry iák morderz wyíłzey podnieíony *ArtKanc* D11v; *GórnRozm* A4; *Calep* 486b, 585b; *WujNT Matth* 22/7; którymi [*niżowcami*] podobno Bog tę Koronę karze/ zá to íż tákowe iáwne morderze zdrowo wypufzczáią. *PowodPr* 67.

morderz nad kim (1): Pan zálie głoíno woła w przykazániu íwoim/ Abyś nie był morderzem nád bliżnim nád twoim. *RejWiz* 134v.

morderz czyj [= *kogo mordujący*] [*w tym: G sb i pron* (17), *ai poss* (3), *pron poss* (1)] (21): Iako Alexander nalaíłzy morderze [*infectoribus*; ony ktorzi szabyly *HistAl* 1510/255] Dariuía Cefarza/ przykazał skáráć. *HistAl* G4v; *KrowObr* 227v; *Leop Sap* 12/5; *BibRadz I* 3b *marg*, 2. *Mach* 12/6; potym rychło wrzodem vmárl/ bo był wielkim morderzem Krzeíciánow. *BielKron* 153, 254v; *RejPos* 302v; *BudNT 1.Tim* 1/9 [2 r.]; *ModrzBaz* 79v; *CzechEp* 365; *KochJez* A4; *NiemObr* 61; *ArtKanc* M18v; *Fratricida – Morderz bratersky. Calep* 434a, 642b, [755]b, 758a; [*Hekuba*] Czego czekałz Pirhuíe? otwórz pierí mieczem/ [...] luż íe więcej nie wáhay mordérzu ítároíci *GórnTroas* 66; *WujNT Act* 7/52.

W połączeniach szeregowych (16): Błuíznirz/ WízeteczNIK/ Pyízny/ Okrutny/ Morderz/ Belpyeczny/ Fáłfzerz złe náuki íeíac. *LubPs* C2v *marg*; *KrowObr* 227v; *Leop Sap* 12/5; Spoliator [...] Drapiefzcá/ złodziey/ obłupiciel/ łotr/ morderz. *Mącz* 409d, 39a, 185c, 302c; Ale gdy morderza álbo gwałtowniká iákiego álbo zápaláczá miałł álbo iáwnego złoczyńcę iákiego tráca/ thedy thu widamy íż to ludzie y chwałá y s tego íe ráduią. *RejAp* 154, 179; *RejPos* 192; *BudNT 1.Tim* 1/9 [2 r.]; *ModrzBaz* 11v; *CzechEp* 11; Są drudzy pijánicámi/ Mordérze y wízeteczniczy/ Hárdzi/ y niepobożnicy. *KochMRot* B2; *Calep* 551a.

W przeciwstawieniach: »mord cierpiący, święty i sprawiedliwy ... morderz« (2): Lecż wy íwiétego y ípráwiedliwego záprzeliície íię/ á próíliície (o) mężá morderzá [*virum homicidam*]/ (áby íy) wam

dąrował. *BudNT Act* 3/14; Proba kto iest Chriściáninem, morderzli, czyli mord ćierpiący? *CzechEp* 25 marg.

Wyrażenia: »wszech morderzow ociec« = *diabeł* (1): czyli niewierzył/ iż ná ten čás miałto Chriřtuřá/ Dyablá wřzech morderzow oycá [*parentum homicidarum omnium*] do řercá twego [...] przyimieř? *ModrzBaz* 63.

»srogi i okrutny morderz« (1): iáko on opiřuiác Krolá Antyochá Epipháneřá/ onego řrogięgo y okrutnego morderzá ludu Izráelfkiego *CzechEp* 365.

Szeregi: »morderz, (i) mężobojca« (3): Sicarius, Morderz/ mężóboycá. *Mącz* 391b, 304c, 336b. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»prześladowca (a. prześladownik), morderz« (2): wzburzał ná nie rozliczne przeřłádowniki/ rozliczne morderze/ kthorzy ie mordowali *RejAp* 104; Gdyż wřdy to iáwna kto tu ieřt przeřłádowncá/ morderzem *CzechEp* 46.

»morderz i wylewacz krwi« (1): gdyby teř miał řyná morderzá y wylewáćzá krwi [*effractorem effundentem sanguinem*]/ y kthoryby zgrzeřzył w czymkolwiek z řeczy tych. *BibRadz Ez* 18/10.

»morderz, (i) zabijak« (2): a wsakos, iż siedzenie wiethse na morderze i na zabiaki iesth czięsse niřli wrořba z ziemie viiachacz *ZapWar* 1545 nr 2646; *Calep* 977a. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]:

»złoczyńca a morderz« (2): Ná tym řeymie Krol z rádámi řwymi/ vřfalił wřzytki złoczyńce á morderze káráć *BielKron* 402y; *RejPos* 302v.

»złodziej a morderz« (1): Owo kto złóđzieiem á morderzem nie ieřt/ w iáđę nie ieđđź. *OrzRozm* K4v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*].

Przen: Ten, który naraża człowieka na wieczne potępienie (12) :

morderz czyj [= *kogo mordujący*] [*w tym: pron poss (6), G sb (3), ai poss (1)*] (10): á tu wnet oddař ránę zá ránę onemu řprořnemu morderzowi řwemu/ á zádař wielki řmętek á wielką żáłość iemu/ gdy vřrzy náđ tobá rękę możná/ opátrność/ á pomoc/ y pilne řtáranie tego moczará á tego Pána nářzego *RejPos* 327v, 326v [3 r.], 327v, 328. Cf »morderz dusz«, »morderz narodu ludzkiego«.

W przeciwstawieniu: »pasterz ... morderz« (1): A iż ći to ludźie nie řá pářterzmi ále řá morderze duř wářzych *OrzList* g4v.

Wyrażenia: »morderz dusz, duszny« (2:1): *OrzList* g4v, h; Táć řynowie dyabeřcy y morderze duřni řá haeretykowie *WujNT* 342.

»morderz narodu ludzkiego« = *szatan* (1): gdy iuż [*Chryřtus*] ony więźnie řrogie s řobá wiođł przed oblicźność Bogá Oycá řwego niebyeřkiego/ to ieřt řmierć grzech y tego to o kthorym tu řłyřzimy morderzá narodu ludzkiego *RejAp* 165.

Szeregi: »kat a morderz« (1): Othoć zořtháwił plařtr y obronę/ iáko řie mař bronić temu okrutnemu kátowi á morderzowi řprořnemu twoiemu *RejPos* 328.

»kłamca i morderz« (1): Nie od Chriřtuřá tedy/ áni od Piotrá/ tą niezbořna řtolicá [*Rzym*]/ ále od onęgo kłámce y morderzá řzátáná *NiemObr* 64.

»morderz a sprzeciwnik« (1): Pátrzayże w co cie zářię ránił/ á w co cie vkářł then nieřłáchetny morderz twoy/ á ten řprzeciwnik twoy *RejPos* 326v.

»morderz a zabijacz« (1): A toć iesth ten morderz á ten zábijáč twoy/ o ktorymci iáwnie Piotr fwięty powiáda/ iż vftáwicznie ryczy iáko Lew krążąc około ciebie *RejPos* 326v.

Synonimy: głownik, mężobojca, zabijacz, zabijak, zbojca,

Cf MORDACZ, MORDARZ, **MORDERCA**, **MORDOWNIK**

JB